

English in the world: Teaching and learning the language and literature. Cambridge : Cambridge University Press, 1985. P. 11–36.

3. Kilickaya F., World Englishes, English as international language and applied linguistics. English language Teaching. P. 1–7.

4. Looking under Kachru's Three Circle Model *www.scielo.br*

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-72>

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЖАНРУ ФЕНТЕЗИ В ЛІТЕРАТУРІ

Слободянюк К. М.

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового рівня)

за спеціальністю 035 – Філологія

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: Білоконенко Л. А.

кандидат філологічних наук,

професор кафедри української мови

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Останніми роками спостерігається значна популяризація літературного жанру фентезі в Україні та світі. Цей жанр мало досліджений українськими науковцями, які наразі не пропонують єдиного визначення жанру. Серед зарубіжних дослідників одностайності у розумінні сутності жанру теж немає, а перейняття їхнього досвіду українськими літературознавцями ускладнене через подвійне розуміння англійського терміна «fantasy», який в українській термінології відповідає термінам «фантастика» та «фентезі». Необхідними є дослідження сутності фентезі та пропозиція визначення терміна, що зумовлює **актуальність роботи**.

Метою цієї розвідки є аналіз визначень жанру фентезі, запропонованих українськими та зарубіжними літературознавцями.

Жанр фентезі у літературі досліджували такі українські та зарубіжні дослідники як О. Леоненко, Д. Паранюк, О. Стужук, С. Хороб, Б. Атебері, Г. Гарві, Дж. Грант, К. Г'юм, Р. Джексон, Дж. Клот, К. Менлав, К. Левіцка, Г. Трембіцкі та ін.

Багато дослідників вказують на значні труднощі у визначенні жанру фентезі [1; 3; 4; 6; 7; 8; 12].

У «Літературознавчій енциклопедії» знаходимо одне з небагатьох в українському літературознавстві визначень жанру фентезі, згідно з яким фентезі розуміють як «жанровий різновид фантастики, в якому використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, рицарського епосу, поєднані з реалістичною нарацією <...>, змальовуються віртуальні світи із середньовічними реаліями, нетехнічною психологією. Такі твори не підлягають логічному тлумаченню як належні до наукової фантастики, тому при їх аналізі не використовують жодних мотивувань. Натомість визначальними для них є фатум, бінарна етична опозиція «добро – зло», винагорода за зусилля, подолання перешкод, диво, «трансцендентне бачення» як вияв свободи...» [2, с. 529–530].

У поданому визначенні дослідники, як і багато інших [12, с. 11–12], тлумачать фентезі як споріднений, хоча в певних аспектах протилежний до наукової фантастики, жанр. Проте це визначення не відображає еволюції жанру, внаслідок якої етична опозиція «добро – зло» не є визначальною ознакою жанру, а світ художнього твору не обов'язково нагадує середньовічний (прикладом може слугувати *історичне фентезі*, культурні особливості якого базуються на певній історичній епосі [там само]).

На розбіжності в розумінні терміна «fantasy» наголошує Г. Трембіцкі [там само, с. 11–12], який вказує, що західні дослідники тлумачать цей термін як:

1) неміметичну літературу загалом – або просто літературу, що містить елементи, які в розмовній мові називають «фантастикою»;

2) споріднений з науковою фантастикою жанр (хоча в деяких аспектах його окреслюють як протилежний науковій фантастиці).

Згідно з Г. Гарві фентезі – це спроба «створити цілісні, уявні світи (complete, imaginary worlds) з власними істотами, культурами та землями, які керуються власним набором фізичних законів, власною мораллю та принципами» (тут і далі переклад наш – К. С.) [7, с. 13]. Дослідник не уточнює, що мається на увазі під «цілісними уявними світами», а прикметник «imaginary» (уявний) натякає на спробу науковця розрізнити створений автором фентезі світ та світи, у яких відбувається дія міметичних творів (твори, які імітують емпіричну реальність).

Деякі дослідники визначають фентезі, використовуючи терміни *первинний світ* (primary world) та *вторинний (альтернативний) світ* (secondary – alternative – world) [5, с. viii; 10, с. 4; 13, с. 72].

Дж. Клют та Дж. Грант визначають твір жанру фентезі як «цілісну оповідь, що, будучи розгорнута в нашій реальності, розповідає історію, яка неможлива у світі, яким ми його сприймаємо; коли ж вона розгортається в іншому світі або вторинному світі, цей інший світ буде неможливим, але історії, розказані в ньому, будуть можливими в умовах іншого світу» [5, с. viii].

Деякі дослідники [9; 11] характеризують світ художнього твору жанру фентезі як такий, що діаметрально протилежний реальності, проте ми погоджуємось із Р. Джексоном, яка зазначає, що «фантастичне рекомбінує і перетворює реальність, але не уникає її: воно існує в паразитичному або симбіотичному зв'язку з реальністю. Фантастичне не може існувати незалежно від «реального» світу» [8, с. 12].

На наш погляд, найбільш точним визначенням жанру фентезі є дефініція, запропонована польським дослідником Г. Трембіцкі, який розуміє фентезі як «споріднений з науковою фантастикою жанр екзотиметичної літератури (такої, що представляє іншу модель реальності, не намагаючись протиставити її моделі емпіричної реальності) <...>. Фентезі прагне надати моделі, яку воно представляє, максимально загальний і конкретний характер, прагне детально описати її часові та просторові параметри, її соціальний та онтологічний порядок, надати їй специфічну причинно-наслідкову обумовленість, незвичну з точки зору емпіричної реальності, але логічну і послідовну в межах представленого світу» [12, с. 20]. Ми погоджуємося з таким визначенням та вважаємо доцільним його використання як основи для подальших досліджень.

Висновки. Дослідження жанру фентезі в українському літературознавстві перебуває в зародковому стані, тому не пропонує достатнього теоретичного підґрунтя для визначення фентезі. Зарубіжні дослідники пропонують різні погляди на розуміння цього жанру. Найповніше визначення фентезі запропоноване польським дослідником Г. Трембіцкі. Перспективною подальших досліджень є вивчення жанрово-стильових ознак і різновидів жанру фентезі, а також особливостей його вираження в українській літературі.

Література:

1. Леоненко О.С. Жанр фентезі в українській прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Черкаси, 2010. 19 с.
2. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ: Академія, 2007. Т. 2. 622 с.
3. Паранюк Д. В. Еволюція фантастики у метажанр фентезі: приклад Кліффорда Саймака : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Чернівці, 2019. 226 с.
4. Хороб, С. С. Жанрові особливості української фантастики кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 13.01.01. Івано-Франківськ, 2017. 224 с.
5. Clute J., Grant J. The Encyclopedia of Fantasy. Orbit, 1997. 1049 p.
6. Hume K. Fantasy and mimesis: Responses to reality in Western literature. USA: Routledge, 1984. 232 p.

7. Harvey G. *The origins of Middle-earth for dummies*. New Jersey, 2003. 368 p.
8. Jackson R. *Fantasy. The Literature of Subversion*. London, New York : Routledge, 1981. 126 p.
9. Lewicka K. *Fantasy znowu pod lupą*, „Nowa Fantastyka”. 1997, nr 3. S. 65–66.
10. Manlove C. N. *The Fantasy Literature of England*, London : Macmillan Press, 1999. 222 p.
11. Mobley J. *Toward a Definition of Fantasy Fiction*, „Extrapolation”, 1974. v. 15, nr 2. Pp. 17–28.
12. Trębicki G. *Fantasy. Ewolucja gatunku*. Kraków : Universitas, 2007. 184 s.
13. Zorpa M. G. *Reality and Fantasy in British Children's Fantasy Fiction : Protagonists at the Cross Roads*. *Journal of Narrative and Language Studies*.. 2019. Volume 7. Issue 12. Pp. 71–77.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-73>

PREVENTING COMMUNICATIVE FAILURES IN THE PROCESS OF BUILDING INTERCULTURAL COMPETENCE

Stepykina T. V.

PhD in Philosophy,

Senior Lecturer at the Human and Social Sciences Faculty

Mykolas Romeris University

Vilnius, Lithuania

In the process of learning a foreign language, the starting point for comparing different cultures is their equivalence. At the same time, the educational goals of intercultural education include tolerance and readiness to question one's own cultural norms. The primary task of the educator is to prepare students to perceive otherness, to experience and empathize.

We view intercultural communication as a type of communication between speakers belonging to different linguistic and cultural communities. Initially, as an academic discipline, intercultural communication had a distinctly applied aspect. It is not only a science but also a set of skills that must be mastered. These skills are particularly essential for those whose professional activities involve staying or interacting with another culture, where mistakes and